

Prof. dr. Verica Trstenjak

Dunaj, 25. 11. 2018

Za razpravo ob izboru 10 najvplivnejših pravnikov 2018

Žal mi je, da se zaradi obveznosti v tujini ne morem udeležiti okrogle mize o prihodnosti demokratične in pravne države v Sloveniji, ki jo organizira portal IUS-INFO. Čestitam vsem, ki so uvrščeni na seznam najvplivnejših pravnikov, čeprav bi glede samega modela izbora imela nekatere predloge, ki jih tokrat ne bom omenjala.

Kljub temu želim izraziti nekaj misli o pravni državi in problemih, kot jih vidim iz tujine.

Vedno znova poudarjam, da nam pravna država mora biti kot zrak in kot voda, če bi si pomagali z Radbruchom.

Pravna država mora obstajati vedno, ko sije sonce in ko dežuje, podnevi in ponoči, pravna država ne spi, je vedno budna in z nami. Takšna je prava, delujoča pravna država.

Glede na to, da sem pogosto kritična glede stanja pravne države v Sloveniji, naj navedem le nekaj kratkih predlogov oz. kje vidim glavne probleme:

- Splošno **nespoštovanje in razpad vrednot**, kot sta pridnost in poštenost, pa tudi nespoštovanje pravne države, demokracije in človekovih pravic.
- **Neodgovornost** na vseh nivojih: tako zanikanje ali neveljavljanje pravne odgovornosti, neobstoje moralne odgovornosti, neveljavljanje politične odgovornosti (npr. odstop ...), nezahtevanje odgovornosti drugih (npr. tudi sodelavcev) in prikrivanje napak (npr. v sodstvu, zdravstvu).
- Preslaba učinkovitost in ugled **sodstva**, problem neučinkovitosti (dolgi roki, veliko število sodnikov), pristranosti in včasih tudi neodvisnosti: po zadnjih statistikah tako CEPEJ (Svet Evrope) kot Evropske komisije se je Slovenija delno izboljšala, a je še vedno med najslabšimi v EU oz. v Svetu Evrope, čeprav imamo največje število sodnikov na 100.000 prebivalcev (CEPEJ: na Danskem 6 sodnikov na 100.000 prebivalcev, v Sloveniji 43) in tudi finančno damo za sodstvo sorazmerno veliko v primerjavi z drugimi državami (povprečje je namreč 63 evrov na prebivalca, v Sloveniji kar 89,7 evra, na Finskem pa 76 evrov, za Dansko žal ni podatka). Dramatičen je tudi ugled sodstva v javnosti, ki si ga lahko zagotovi le sodstvo samo, država pa mu mora zagotoviti ustrezne materialne in druge pogoje za delo (le primer: sem članica Sodnega sveta in ne morem dostopati do dokumentov na računalniku, ker je odgovor na računalniku: »Certifikat [ki mi ga pošlje Sodni svet] za dostop je ilegalen«, skrbnik sistema dostopa je Ministrstvo za javno upravo).
- **Neobjektivnost medijev**: potrebujemo neodvisne, odgovorne in kvalitetne medije, a na drugi strani spoštovanje neodvisnosti medijev s strani politike.

- **Neenakost pred zakonom:** številni primeri, ko se namesto enakosti pred zakonom pojavlja neenakost pred zakonom (primeri trajanja kazenskih postopkov, primeri črnih gradenj ...).
- **Nespoštovanje pravil v družbi,** npr. pri cestnoprometnih predpisih (vozimo, kot da na cesti ni pravil, za tujce, ki vozijo po predpisih, pa slišim komentarje: »glej tega neumnega tujca, ki vozi po predpisih«) in davkih (to, da jih nekdo ne plačuje, komentiramo raje kot »znašel se je«, namesto pravilno: »Sram ga naj bo«).
- **Toleranca do korupcije:** potrebna je ničelna stopnja korupcije na vseh področjih in vseh nivojih.
- **Kvalitetnejši pravni sistem,** zlasti preglednost pravnega sistema, dosledno spoštovanje vseh sodnih odločb, tudi Ustavnega sodišča RS in evropskih sodišč, prav tako pa tudi **upoštevanje pravičnosti, sorazmernosti** in drugih načel, še posebno pri sojenju. Da pravo ne bo t. i. »zakonsko nepravo«, sodbe pa bodo tudi pravične, ne le zakonite.
- **Neupoštevanje znanja** in izkušenj kot kriterija zaposlovanja in napredovanja. Namesto tega prepogosto prevladajo kriteriji prijateljstva, sorodstva in politične pripadnosti.
- **Neprevzemanje politične odgovornosti** oziroma pasivnost glede odločanja: npr. volitve, referendumi. Zreli državljani vedo, da je voliti njihov privilegij, pravica in tudi neke vrsta dolžnost, da s tem prevzameš del odgovornosti, ki ti jo demokracija omogoča.
- Več **konkurenčnosti za gospodarstvo,** a hkrati zagotavljanje socialnih pravic in solidarnosti, pa tudi svoboda gospodarske pobude za podjetja (brez groženj z nacionalizacijo): brez uspešnega gospodarstva ne bo niti blaginje v družbi niti dobro delujoče pravne države.

Ker sem že 15 let v tujini, čutim do **domovine** (ne pa toliko do **države**, ki jo v tem kontekstu razumem kot oblast oz. javni sektor) posebno vez. Politiki do nedavnega besede domovina še izgovarjali niso. Živimo v enem najbolj varnih, najbolj socialnih, gospodarsko najbolj razvitih in enem zares najlepših delov sveta, a smo tudi eni najbolj kritičnih in nezadovoljnih ljudi. **Zato moji domovini želim: zadovoljne državljane in boljšo državo (torej javni sektor) nasploh, izboljšanje kvalitete tako izvršne, zakonodajne kot sodne oblasti, izboljšanje stanja pravne države in da bi nam pravna država bila kot zrak in voda. Da ne bi nikoli spala in se ne skrila pred dežjem.**